

GAZETA KRAKOWSKA

N^{RO} 87.

Z KRAKOWA DNIA 31 PAZDZIERNIKA 1819. ROKU W NIEDZIELĘ

Z Warszawy d. 23 Października.

Najłaskawszy Cesarz i Król, Pan nasz Miłościwy, w dalszej swej do Petersburga podróży, przybył dnia 17 b. m. wieczorem między 6 a 7 do Konstantynowa, gdzie raczył najłaskawiej wstąpić do domu właściciela miejsca tego, Stanisława Hrabiego Alexandrowicza; a po uszczęśliwieniu go jednogodzinną bytnością swoją, w dalszą puścił się drogę. Stanąwszy w Janowie, gdzie się znajduje zakład stad Krolewskich koni, dnia tegoż o godzinie osmej wieczorem przyjęty przez JW. W. Alexandra Hr. Potockiego Wielkiego Koniuszego Korony i Henryka Hr. Zabięty Koniuszego Dworu, pomimo tak późnej chwili, kazał sobie wszystkie okazac ogiery w rayszuli w tym celu oświeconey, i dwie prawie zabawiwszy godzin, raczył oświadczyć tak najłaskawiej swoje zadowolenie.

Jego Królewicza Mość, Xiążę Kumberlandyi, wyjechał z tej stolicy na Poznań dnia 20 b. m. W wliż wyjazdu

swego był na Teatrze Narodowym, gdzie między aktami grany był umyślnie zrobiony przez JPana Kurpieńskiego, Dyrektora opery, z pieśni Angielskiej: „Rule Britannia, „ taniec Polski, który się bardzo podobał.

Dnia tegoż wyjechał stąd na powrót do Poznania, JO. Xiążę Radziwiłł, Namiestnik w W. Xięztwie Poznańskiem.

Hrabia Capodistrias, Cessarsko-Rossyjski Sekretarz Stanu do interessów zagranicznych, puścił się w drogę do Petersburga.

Instytut tutejszy Głuchoniemych, w dniu 19 b. m. zaszczycony został obecnością JO. Xięcia Antoniego Radziwiłła, Namiestnika w W. X. Poznańskiem, który w towarzystwie W. Rady Michalskiego, przeszło godzinę czasu poświęcił na przekonanie się o postępkach uczniów poci obow. Po oycowsku zachęciwszy uczących i uczących się do pracowitości, zostawił dar dostateczny, na sprawienie odzieży dla szesciu ubogich, i o dalszych

względach swoich Instytut zapewnił. Bóg niech błogosławi wszystkim, którzy z darów Opatrzności Jego, ku wsparciu niedołęstwa, skuteczną pomoc ofiarują!

Sala w gmachu Uniwersyteckim przeznaczona do ekspozycji plodów krajo-
wych malarstwa i sztuk pięknych, w dniu 15 b. m. zamknięta została; właściciele dzieł złożonych na ręce W. Prof: Blanka, raczą udać się do tegoż Professora w dniach następujących po niniejszem ogłoszeniu do dnia 28 i w godzinach od 9tej do 12tej rannych i od 3ciej do piątej popołudniowych, za okazaniem kwitu, mogą odebrać swą własność.

W Warszawie d. 23 Października 1819.

F. Bentkowski

Dziekan W. N. i S. P.

Z Petersburga d. 26 Września d. k.

W skutku Najwyższego rozkazu, wyddzie dykcjonarz pocztowy, zawierający w porządku alfabetycznym wszystkie pocztowe traktaty Państwa, łącząc w to obwód Białostocki, Bessarabią, Guryą, Nową-Finlandyją i Królestwo Polskie; z wymienieniem odległości, nietylko miast większych i twierdz, ale też miasteczek i wsi na trakcie leżących. Liczba exemplarzy taka tylko będzie drukowana, jaka będzie prenumeratorów. Cena exemplarza na prenumeratę rubli 40 na miejscu w Petersburgu. Prenumeratę przyymie Radca Kollegialny Orłow, zostający w obowiązku w Pocztamcie Petersburskim.

W Porzeczcu (Gubernii Smol.) zaprowadzono szkołę wzajemnego uczenia dla 6go pułku strzelców.

Dyrektor Cesarzowski papierni w Pe-

terhofie, von Wistenhausen, otrzymał d. 29 Kwietnia r. b. wyłączny na dziesięć lat przywilej, za wynalezioną przez siebie machinę do bielienia lnu i pieńki. Również dziesięcioletni przywilej wydany został pod d. 23 Maja r. b. dla właściciela Michała Sutyryna, ze wsi Kadutic, do Hrabiego Szeremetowa należącej. Włoszczenie ten wynalazł machinę do prowadzenia statków w górę wody. Na podobną machinę otrzymał również dziesięcioletni przywilej, mechanik inżynier Puadeborn, dnia 29 Maja 1814 roku.

Z Paryża d. 13 Października.

Minister wojny, Marszałek St. Cyr, znajdował się d. 9 pierwszy raz po swej chorobie u Króla, z którym Król przeszedł pół godziny rozmawiał. — Wczoraj znajdował się Król z bratem Monsieur, Xiężną i Xciem Angouleme (na wielkich obrotach artylerji w partu Venceennes. Xże Berry nie mógł dla słabości zdrowia być obecny. Macdonald, Xże Tarentu, kierował obrotami. Xże Angouleme dołożył wiele starania oskaliczonym wczasie ognia kanonierze. Obroty trwały trzy godziny.

Stosownie do rozporządzenia Królewskiego z d. 29 Września ma być 40,000 popisowych z klasy roku 1816 natychmiast do pułków pieszych wcielonych, co do 15 Listopada w wszystkich departamentach musi być uskutecznieniem.

Rozchodzi się wieść, że ma być utworzone Ministerstwo handlowe. — Rada stanu postanowić miała, iż na przyszłość sędziowie przysięgli nie przez prefektów, ale przez obieraczyw departamentowych wyznaczani być mają.

Mowią, iż Radca stanu Portalis za pośrednictwem z Rzymu otrzyma stopień Miotra.

W Korsyce oprócz Jenerała Sebastiana nie P. Pietro, ale Piotr Ramolino obrany został deputowanym. (P. Ramolino jest cioteczynym bratem Napoleona, który podczas swóiego panowania dla ograniczonych jego wiadomości nie mógł go czem więcey zrobić iak dozorcą stałych podatków, przydając mu zdolnego kontrolora.)

X2e Bassano (Maret) iest tu w krotce z wygnania swóiego oczekiwany.

Posel Rosyyski przy Dworze Madryckim, P. Tatliczew, przybył tu wczoraj razem z Angielskim Lordem Whitworth.

Wieść powszechna przernacza Xcia Angouleme na Jeneralissima sil lądowej i morskiej, pod którego dyrekcyją zostawać mają Ministerstwa wojenne morskie.

Wielkiego i powszechnego urodzaju 1819 r. użyć chce Rząd na zakup zboża dla służby publiczney, i razem naklonić piekarzów po miastach do zaopatrzenia się w zapasy na czas dlugi.

Doktor Gall, urodzony d. 9 Marca 1758 w Tiefenbron w W. Xięstwie Badeńskim, otrzymał z rozporządzenia Królewskiego obywatelstwo Francuzkie.

Z powodu wystawienia plodów przemysłu Francuzkiego zapewniali pisma tu teysze, że cukier z buraków ciągle iest we Francyi robiony i że więcey iak trzecia część rumu, który iest w kraju potrzebowany, robiony iest z buraków. Ino z pism dodać, iż Anglicy wczasie zaięcia Francyi, rozsetali kommissarzy swoich, dla zburzenia wszystkich we Francyi cu-

krowych fabryk. Lecz po ustapieniu w gysk obcych z Francyi, otworzyli właściciele na nowo swóie fabryki.

W Paryżu trudni się 5000 obalecy poci osób robieniem sztucznych kwiatków; wywoz tego artykułu za granicę wynosić ma rocznie do 3 mill. Fr.

Urządzony na 60 głów dla głuchoniemych na przedmieściu S. Jakoba zakład ma byż z rozkazu Ministra spraw wewnętrznych na drugą taką liczbę rozszerzony.

Były Minister Francuzki policyi Sawary uprasza teraz o pozwolenie wrocenia do Francyi; lecz przed inną łaską powinien uzyskać rozpoznanie swey sprawy, ponieważ w r. 1816 został zszocnie na śmierć skazany. Pamiętniki iego w tych dniach wyysć mają w Londynie z druku. Zawierają one mają ważne wyjaśnienia zdarzeń r. 1815 z powodu powrotu Bonapartego do Francyi, iako też okoliczności, które ostatniego skloniły do oddania się Anglikom.

W iednym z naywięcey tu czytanych Ministrowskich dzienników znajduie się pół urzędowe oświadczenie, którego treść następująca: — "Zachodzący pomiędzy różnemi krajami pokoy nie iest niczem więcey, iak wzajemnem stanowaniem swey niepodległości. Zachowaniu tey zasady przez sprzymierzone Mocarstwa winna Francya wyrwanie siebie z nieszczęsnego położenia, w iakim znalazowała się, i oswobodzenie od 3 letniego osadzenia prowincyy swoich przez zwycięzkie ich woyska. Dobroczynny pokoy, którego powszechnie pragniono, iest skutkiem wzajemnego różnych Mocarstw stanowania niepodległości ianych. Prawem dla każde-

go Mocarstwa jest, iż żądać może szanowania swej niepodległości, a obowiązkiem zachować tę zasadę względem obcych rządów. Takie postępowanie przystoi szczególniey Francyi; doradza mugo iey położenie, a powaga nakazuje. Wszelkie starania Rządu i usiłowania dobrych obywateli dążyć iedynie powinny do utwierdzenia i rozszerzenia tego związku. Nic nie wyzywa Francyi za granicę, nic nie wkłada na nią konieczności mieszania się do zatargów Europeyskiej dyplomatyki. Przeciwnie wszystko iey nakazuje zwrócić na siebie uwagę, ustalić swoje urzędzenia, przestrzegać ściśle publicznego porządku, ugruntować wszystkie prawne wolności i starać się o wewnętrzną szczęśliwość. Przez takie postępowanie nada zagranicznem swoim stosunkom moc, zrobi się silną, zapewni sobie pokoy, bezpieczeństwo i chwałę..,

Małego wzrostu dobnsz został za przestąpienie posłuszeństwa pod sąd wojskowy stawiony, i oskarżony, iż kapitana swoiego znieważył. Przyznał to, lecz razem oświadczył, iż kapitan pierwey go zeszkalował, a on szkalować się nie dozwoli. Gdy mu zagrożono 4ro dniowym więzieniem, rzekł na to: „Skażcie mnie i na 8 dni, ale mnie nie nazywajcie malcem i głupcem. Tak zresztą był nieprzytomny, iż pałaszaj dobył. Sąd wojskowy po takim postępku miał do wyboru śmierć lub darowanie winy, i po rozpoznaniu poprzednich okoliczności, obrał ostatnie.

Fontanna i pomnik Dziewicy Orleańskiej (Joanny Arc) są w Domremy bliskie ukończenia. Studnię tę zdobić będą: 1) popiersie bohaterki 2) dwa

napisy ieden na iey pamiątkę, a drugi, że departament Wogesy iey pamięć uświęca.

Nowa Królowa Hiszpańska w przeizdzie przez Tuluzę odwiedziła tamtejszą akademią kwiatów, galerią sławnych Tuluzanek i główne sale kapitolu. Posąg Klementyny Jsauré, przeznaczony na nagrodę złote i srebrne kwiaty, popiersia Króla i iego rodziaw, celnieyszych dobroczyńców i uwieńczonych przez akademią wierszopisów ściągnęły na siebie szczególnieyszą iey uwagę.

Odkryta niedawno w departamencie Meurty kopalnia soli, tak ma być bogata, iż iak sądzą, za 1000 lat nie będzie wyczerpana. Sól zaś jest iak tylko, być może najlepsza.

W r. 1816 prezydent iednego miasteczka w departamencie Lozy i Garony wydał wyrok zabraniający śpiewać piosnki: „Gwardya narodowa umrze, ale się nie podda. „ W kilka dni potem zwołał gwardyją tego miasta, na pewną wrzyciść, i odebrał razem przez pocztę z kilku mieysc od gwardyy narodowych listy, które zawierały na iego wyrok następującą odpowiedź: „Gwardya śpi, ale się nie podda! „

Konstytucya zjednoczonych prowincyy południowey Ameryki wyszła tu z druku woryginalnym języku Hiszpańskim obok z tłumaczeniem Francuzkiem.

Mechanik Hoyau sprzedaje tu tabakiery, które za zakręceniem wietrzchu rozwiązią trudne rachuby.

Niedaleko Boviolles (w depart: Mozey) stróż winnicy przy Chatel, (w mieyscu, na którem podług Fredegara dawne Castrum, na przeciwko Nasium

stało,) znalazł piękny złoty pieniądz z napisem: „ Domitianus Cos III. Ces. Aug.F., a na odwrotny stronie znajdując się stojący młodzieniec w todze, trzymający rozczkę oliwną w ręce, i napis: ” Princeps juventutis. „

Z Hiszpanii d. 30 Września.

Wszystkie zapasy wojskowych potrzeb do wyprawy palone są z obawy zarazy. Woyska same się rozbiegają. Lękają się, aby przez chciwość przemyccielów nie zaniesiono z żółtą gorączką powietrza do południowej Hiszpanii; kilku przemyccielóm znaleziono przy pakach towarów, które potem spalono, umarłych. Niestety uciekło także z Kadyxu kilka okrętów, które mogą tę chorobę w inne zawieść okolice. Minister wojny wydał najsurowsze rozkazy do wszystkich jeneratów kapitanów i oficerów wyższych, aby chwytając kazali zbiegów od woyska do wyprawy, ażeby zarazy nie rozszerzyli. Co się tycze gatunku tej choroby nie ugodzono się jeszcze, czyli jest istotnie żółtą gorączką, która przed kilkunastu laty okropnie poczyniła spustoszenia w Kadyxie, Maladze, na brzegach Andaluzyi i Grenady, lub też przywiezionem z Tangeru do Hiszpanii powietrzem. Lecz to w krótkce wyjaśnić się musi. Zdać się iednak, że nie jest powietrzem, ale tylko zarazą, która tam przywiezioną została, bo gdyby była powietrzem, pochodziłaby z atmosfery, i każdy kto tylko oddycha podlegałby iey, a tam tylko ten iey podlega, kto dotyka się chorego, a zatem rozciągnąć się tylko może na pewne okolice, i w tych nawet miejscach ochronić się od niey można unikając zarażonych. Z tem wszyst-

kiem należy zapobiegać iey się szerzeniu przez przecięcie związków z miejscami zarażonemi. Jakoż w portach Francuzkich przedsięwzięto już środki i nakazano najsurowszą kwarantanę dla wszystkich okrętów z Kadyxu przybywających.

— D. 1 Października. —

Od 14 do 21 Września umarło w Kadyxie na powyższą chorobę 333 osób, a na wyspie Leon 337. Zaczęła tam czuć się dać niedostatek żywności z powodu przeciętych związków. Przecięte one także są między Sewillą i Madrytem. Spodziewają się, iż deszcz uśmierzy tę zarazę, który pod dotychczasowych niesłychanych upałach, przecież nie długo nastąpić musi.

Z Stambuła d. 10 Września.

Dnia 26 z. m. odebrano tu pomyślną wiadomość, iż Mahmud Basza, odniósłszy zupełne zwycięztwo nad zbuntowanym Baszą w Wan przy granicy Perskiej, wziął go w niewolę i kazał mu uciąć głowę, która przez 3 dni była tu wystawiona na publiczny widok przy bramie seratu.

W. Sultan zrzucił z urzędu dotychczasowego Muftego, a innego na jego miejsce mianował. Zrzucony Mufty udał się do domu wieyskiego nad kanałem, gdzie dalszych rozkazów Monarchy względem przyszłego losu swego czekać będzie. W krótkce potem zrzucił także W. Sultan Kiaja Beia (Ministra spraw wewnętrznych) Tszauszy Baszę (Marszałka Państwa) i Wielkiego Mistrza obrzędowego.

Kapudan Bey (pierwszy Admiral flety) przekonany o sprzyjanie rozruchom janczarów, i uciemnianie mieszkańców na wyspach Archipelagu, został zaprowadzo-

ny na okręt wojenny, gdzie po badaniu w obecności Kapitana Baszy, uduszono go i w morze rzucono. Nie pozwolono mu pożegnać rodziny swojej i domowych interesów urządzić.

Po uśmierzeniu buntowników w Wan, Posel Perski, Mirza Ferdshiullach, którego przed niejakim czasem w niebardzo przyjacielskim sposobie ząd oddalono, pokazał się w okolicach tutejszey stolicy; lecz niewiadomo jeszcze, czyli będzie przyjęty.

Zawinął tu przed kilku dniami okręt Duński z deputowanemi od Dejów Tunezańskiego i Algierskiego, oraz z wyczynnemi co trzy lata podarunkami dla W. Sultana. Te składają się z lwów, tygrysów, strusów, koni, i t. d.

Xże Callimachi, były Hospodar Multański, powróciwszy do tutejszey stolicy, otrzymał futro honorowe z rąk W. Sultana, który mu zadowolenie swoje z sprawowanego przezeń urzędu oświadczył. Wspomniał Xże, równie iak dawniejsi usunięci z urzędu poprzednicy jego, nie śmiał nawet pokazać się w oknie pałacu swego nad kanałem, odebrawszy ten dowód łaski i przychylności Monarchy, odwiedził wszystkich Ministrów, a ci go uprzecznie przyjęli. Xże Michał Suzzo, nowy Hospodar Multan, wyedzie ząd dziś do Jass.

Z Londynu d. 13 Października.

Xże Rejent miewa od niejakiego czasu częste naradzenia z Ministrami. Lord Castlereagh skrocił swoy pobyt w Irlandyi i powrócił do Londynu. Xże Rejent naradza się naywięcej z Ministrem spraw wewnętrznych Lordem Sidmouth. Xżo Jorku rozmawiał także z nim niedawno.

Tistlewood rozpisal tu trzecie publiczne zgromadzenie ludu na Smithfield w treści następuiącej: "We środę d. 20 Października lub prędzey odbydź się ma nader ważne zgromadzenie reformatorów na Smithfield. Jezeli przyiaciele wolności wszelkich partyj w państwie niebędą ochochoe swej popierać sprawy, tedy na nic się zdadzą dawniejsze ich kroki. Stanowić oni sami muszą względem przyszłego losu swojego!... Lecz dać powinni stanowczy dowód całemu państwu, że jest ich wola i postanowieniem otrzy, mać w spokoyności, i dobrym porządku ulgę w swoich uciążeniach i reformę parlamentu. Zadne odwołanie się do Xięcia Rejenta niema iuż miejsca.,,

Gazeta Morning-Chronicle miewa, że dochód krajowy coraz bardziej zmniejszać się musi, bo to nie podlega wątpliwości, że 16 millionowy naród w czasie pokoju nie potrafi 54 mill. dawnych i 5 mill. Fr. nowych podatków składać. Stan narodu jest taki, iż jezeli podatki niższej klasy ludu nie będą znacznie zmniejszone, tedy smutne nastąpić mogą wypadki. Nadaremnie zamykanoby oczy; my nie potrafimy zaciągnąć lancucha około wysp Angielskich. Dobrze mienie innych Europejskich narodów jest zgubą naszego systemu skarbowego.

Dla dania wyobrażenia iak datece posiadłość gruntowa jest w Anglii skoncentrowana, przywiedziemy tu niektóre przykłady. Xżęta Bedford i Dovonshire posiadają każdy po 5 mill. Fr. rocznego z dóbr dochodu. Xże Bridgenwater zostawił po śmierci 2 1/2 mill. Fr. z dóbr dochodu i 96 mill. Fr. w papierach. W r. 1817 sprzedane zostały iedne z dóbr za 48

mill. Fr. Na drodze z Londynu do Plimut (przez 20 mil) iedzie się tylko przez dobra trzech właścicieli. Ruchomy majątek niemniej nierownie jest podzielony. Jeden browar (P. Barclay) który warzy tylko piwo dla iednego w Londynie przedmieścia (a takich znajduje się najmniej 10) płaci rocznie 10 mill. Fr. czepawego. Rocznie wyrobianem w tem browarze piwem możnaby wyladować flotę od 150 okrętów, każdy po 200 beczek, a ruchomości jego rachować można do 12 mill. Fr. wartości. Nie chcemy tu wymieniać rocznego dochodu wschodnio-indyjskiej kompanii; przytoczymy tylko, iż ta kompania w kilku letnich wojnach z Nabobami zyskała do 3000 mill. Fr. wzdobyczy, i ogromna ta summa podzielona została pomiędzy sto kilka rodzin. Lecz za to znajduje się w Anglii 3 mill. ubogich ludzi, którzy przy najusilniejszej pracy wyżywić się nie mogą i mniej więcy muszą bydź od gminów wspieranemi. Z podanej do parlamentu przez P. Bonnet próby w r. 1817 pokazuje się, że w dwóch gminach hrabstwa Salop przy ludności 4000 ducz liczone w każdev 2000 ubogich, których gmina wspierać musiała. Podług innej próby, którą Kawaler Hipplesley podał, w parafii Sudburry znajdowało się dwie piąte części ubogich. Podatek dla ubogich, który w r. 1776 wynosił 58 mill. doszedł teraz do 400 mill.

Sprawa Xięgarza Carlile, który obwiniony jest, iż drukował i sprzedawał przeciwne religii Xiążki, rozpoczęła się wczoraj w tutejszym ratuszu. Mnostwo zebrało się ciekawych ludzi. Carlile przybył z swoimi przyjaciółmi, z których każdy opakowany był Xiążkami; przybył

tam i Hunt, który już do Londynu powrócił, i wiele Xiążek na stole złożył. Na wniesione przez Królewskiego Patrona oskarżenie, że Carlile starał się szczególnie w swoich pismach stary i nowy testament poniżyć, S. Troycy zaprzeczył, i t. d. bronił się sam Carlile, i usiłował dowieść, iż Zyd, Mahometan, poganin, i t. d. każdy w swoim sposobie wierzy w iednego Boga, a zachoży temu nie było wolno. Odczytał całe rozdziały z swoich Xiążek. Sprawa jeszcze nie jest roztrygnioną.

Kapelusznik w Leeds pod znakiem swoim na domu poleżył kazał następujący napis: „Tu sprzedawane są kapelusze zupełney reformy. „Pracznica zaś w temże mieście wywiesiła na swoim mieszkaniu napis: „Tu sprzedają się koszule zupełney reformy, dla panien i panów sprzyjających reformie. „

W Manchesterze dzieciom nawet w szkołach dała za wzór do ćwiczenia się w pisaniu wyrazy: powszechne prawo obioru; reforma parlamentu; żadney oligarchii, i t. d.

Dla strzeżenia Bonapartego na wyspie S. Heleny znajduje się ciągle 8 okrętów w poruszeniu. Jeden tylko okręt liniowy Conqueror o 74 działach stoi pod wyspą na kotwicach; inne okrążają wyspę lub stoją na drogach z różnych stron na morzu.

Gazeta Dublińska Evening - Pest pod d. 2 b. m. zawiera następującą wiadomość o nowem zwycięztwie powstańców południowej Ameryki: „Wczoraj odebraliśmy list od wiary godney osoby z Kingston na Jamaica pod d. 6 Sierpnia, w którym donosi, że Jenerał Bclivar o-

panował miasto Santa Fe, stolicę Nowey Grenady, która wiadomość nadeszła tu onegdaj przez okręt prosto z odnogi Meksykańskiej przybyły.,,

Z Brukseli d. 15 Października.

Król dał co czwartek o godzinie 12 w Hadze publiczne posłuchanie.

Wczoraj powrócił tu Królewicowstwo Następcy tronu z obozu pod Meggelen, lecz d. 17 odjadą do Hagi, gdzie Królewic znaydować się chce przy otwarciu posiedzeń Staów jeneralnyh.

Owdowiała Xiężna Brunświcka, siostra Króla naszego, urodzona d. 28 Listopada 1770 umarła dziś rano w Hadze.

Hr. Verhuel, wiceadmiral Holleanderski i par Francuzki, odjechał z Antwerpii do Paryża.

Jak tylko wywóz zboża we Francyi dozwolony został, przybywa wiele okrętów ze zbożem do naszych portów.

Z Sztokolmu d. 12 Października.

Król i Następcą tronu powrócili w sobotę z Tullgarn do stolicy tutejszey. Nazajutrz rano odprawił Król popis z osadą tuteyszą w ogrodzie Królewskim.

Podróż Następcy tronu do Upsali odłożona do przyszłego miesiąca została, ponieważ Król z nim iedzie. Mówią, iż J. K. Mość całą iesięń przepędzi w zamku Rosersberg, gdzie co niedzielę ziędzad będzie Następcą tronu.

Od naydawniejszych czasów przeprawa od jeziora Mälär okolo Södertelie do morza uważaną była za nader ważną i użyteczną. Wiadomo, że ieszcze Engelbrecht kazał nad nią pracować. Gustaw Waza myślał także o niej, i na seymie w Westeras w r. 1525 była o niej wzmianka. Korzyści z tego zwięzo-

ku są wielorakie, i droga od morza do stolicy jest o 6 mil skrócona. Podług planu, który przed 13 laty ułożony został, kompaniia przez akcyie zrobić kazała stósoway do tego kanał. Oddalenie morza od jeziora Mälär wynosi 4550 łokci Szwedzkich, to jest cokolwiek więcey nad ćwierć mili. Kanał jest na płaszczyźnie wody do 60 stóp szeroki, tak iż 12 stóp głęboko idące okręty ponim pływać mogą. Jedna tylko szluza łączy te wody. Towarzystwo akcywne hojnie wsparte było przez Króla i stany, i zrobienie tego kanału kosztowało do 600,000 talarów. Przy otworzeniu tego kanału został przy szluzie wykuty kamień odkryty, który zawiera natępnący napisać: „W drugim roku panowania Karola XIV Jana została ta droga do morza otworzona. Była ona w dawniejszych czasach tentowana, ale dla zawał natury zaniechana; teraz atoli ukończyła ją 120 letnia praca pojedynczych współobywateli. „

Z Westfalii d. 7 Października.

Oldenburgska gazeta przydaie do wyciągów z ostatniego protokołu obrad Seymu zwięzku Niemieckiego co następuje: "Oldenburg z wielu Niemieckich krajów cieszyć się może, iż te nadzwyczajne środki, które niestety dla wielu zwięzkowych krajów zapetrzebne uznane zostały, nie stosują się wcale do niego. Zaufanie mieszkańców w nayurochajszym Xięciu swoim tak jest niewzruszone, iż nie pokazał się tu dotąd naymniejszy poszlag rewolucyi. Nieograniczona dotąd wolność druku, niebyła także nigdy nadużyta. „

DODATEK

DO N^{ro} 87.

GAZETY KRAKOWSKIEJ

Z KRAKOWA DNIA 31 PAZDZIERNIKA 1819 ROKU W NIEDZIELĘ

Z Drezna d. 16 Października

Kommissya względem urządzenia żeglugi na Elbie odbywa ciągle swoje działania i zapewne rzecz w krótkie ukończy. Oprócz zniesienia stacyi czyli stanowisk do opłat na Elbie, postanowiono powszechną opłatę od wagi na miejscu ładowania, i rewizyia ma tylko być czyniona przy ładowaniu i przy wyladowaniu, tak dalece, iż statek nigdzie nie będzie zatrzymywany.

Niedawno wystawiony tu został na widok publiczny przepyszny stołowy serwis z porcellany Meisenskiej, który Król kazał zrobić w podarunku dla Feldmarszałka Xcia Wellingtona. Na dziewięciu tuzinach należących do niego talerzy znajdują się bitwy i tryumfalne wiadzy bohaterów, iako też cenniejsze widoki Saxonii, Hiszpanii i innych okolic. Na brzegach każdego talerza malowane są złotem dębowe i bluszczowe wieńce z białemi i zielonemi wstążkami. Nie zaraz co podobnej piękności tu zobaczymy; każdy talerz kosztuje 40 talarów.

W Torgau miał skład prochowy wy-

lacieć na powietrze, przyczem kilka osób i domów miało być uszkodzonych.

Z Frankfortu d. 17 Października.

Zapewniają, iż stósownie do układu w tutejszey kommissyi związkowej podczas feriiów seymu przyzdawać na przemiany będą posłowie Austriacki i Pruski. Hr. Buol-Schauenstein przyjdzie do 15 Listopada, potem uda się do Wiednia, a na resztę czasu nastąpi Pruski. Mówią także, iż Seym związkowy podał senatowi tutejszemu projekt do urządzenia Żydów, co ma być ultimatium w tej okoliczności.

Xże Richelieu podczas bytności tu swojej naradzał się nie tylko z Posłem, Francuzkim Hr. Reihard, ale i z obecnymi tu innymi Dworów posłami, poczem d. 13 odlechał do Hollandyi.

Paniąca Królowa Szwedzka powróciła tu znowu po parę tygodniowej podróży do swej siostry Józefowej Bonapartowej, i zdaje się, że tu będzie iakiś czas mieszkała.

Rządowy Radca Grano mianowany jest z strony Pruss członkiem środkowej

kommissyi w Meguncyi, z strony Bawaryi Radca ministerialny Hörmann, a z strony Xcia Nassau Radca rządowy Müssel.

Z Włoch d. 10 Października.

Podług najnowszych doniesień z Rzymu umarł tam d 6 b. m. Król Karol Emanuel IV. Sardyński, który w r. 1802 oddał rządy najmłodszemu swojemu bratu, terażniejszemu Królowi, zachowując sobie jedynie tytuł Królewski, i od kilku lat żył w nowicyjacie Jezuitskim w Rzymie. — Tamże umarł znany Bankier Schulteis.

Dowódca kupy rozbójników Trombetta oddał się z dwiema towarzyszami dobrowolnie władzom Papieżkiem. Inny dowódca Spiretto, został za pomocą swojego towarzysza zabity, za co ostatni otrzymał zapewnione przebaczenie i 500 sztuków nagrody. Oba byli z Sonino.

Watykan w Rzymie liczy 11,000 pokoiów, pomiędzy którymi znajdują się sale, które przy stosownej szerokości mają do 250 kroków długości. Podług pestrzeżenia jedynego podróżnego pałac ten pomieszczyłby w sobie 300,000 ludzi, a nie byłby przepelniony.

Miasto Sonino, które burzą, leży na górze i liczy przeszło 3000 mieszkańców. Jak tylko która wyniesie się rodzina zrywają zaraz cieśle dach, a mularze mury rozbiierają. Ratusz tylko ma się pozostać i przerobiony być na koszary dla brygady karabinierów. Za kilka tygodni będzie to miasto zupełnie zburzone. Rząd wspiera ile możności wynoszących się z niego mieszkańców; ubodzy wszyscy są w Rzymie mieszczonemi. — Mówią, iż Xcie Canino (Lucyan Bo-

naparte) powracając z przeciżdzki napadniony był od dwóch rozbójników, i przez odwagę tylko towarzyszącego mu karabiniera uratowany został. Do ostatniego wystrzelili zbóycy, lecz kula sptażczyła się na jego mosiężney tarczy. Jeden z uciekających rozbójników zostawił kapełusz, w którym znaleziono patent na polowego stróża, i za pomocą tego znalezionego go łatwo nawiątrz i uwięziono. Lucyan miał po Xiążęcu wynagrodzić Karabiniera nazwiskiem Fioriponte.

Angielska fregata Spy uda się w krótcie z Neapolu do Genui, dla zabrania ztamąd Angielskiego Ministra Canoga. Pobyt jego we Włoszech bardzo będzie krótki; iędzi on z słabowitym swoim synem, któremu lekarze ciepleysze klimaradzą, i dla tego P. Canog żądał i otrzymał poselstwo w Lizbonie, aby tam razem z nim mógł mieszkać.

W Neapolu kościół Panny Maryi Piedigrotta został niedawno złupiony. — Jenerał kapitan Hr. Nugent każe nad uściami rzeki Volturno rozmaite przedsiębrać roboty, dla osuszenia tamtejszych bagnisk, zrobienia ich urodzajnymi i oczyszczenia powietrza. Przy dawnem mieście Miturose kazał także dawniey kopać, i znalazł kilka pięknych ułameków Greckich posągów, które dla uzupełnienia oddane zostały Snycerzowi Schwigel. W warsztacie Snycerza Angelo di Viva widzieć teraz można w całej wielkości posąg Króla z białego marmoru, który postawiony będzie jako pomnik nad brzegiem morskim miasta Pizzo di Calabria, do którego Miurat ostatni raz wysiadł. Król udzielił temu miastu nie jeden zaszczyt i uwolnił go od wielu podatków. — U

Stalmachów Zumba i Ricci, w pałacu Gravina, wystawiony jest na widok publiczny osobliwego kształtu powóz bogato przydobiony, który Król przeznaczył na podarunek dla Deja Tuquetańskiego.

Z Moguncyi d. 11 Października.

Z członków środkowej komisji do dochodzenia rewolucyjnych zamachów w Niemczech przybył tu wczoraj Radca nadworny Schwartz. Miejsce naicy posiedzenia jeszcze nie jest oznaczone.

Gazeta tutejsza zawiera co następujące: "Gdy przesłane nam mogą być pisma, których umieszczenie już nie od nas zależy, i stosownie do postanowień Sejmu związku Niemieckiego nie mogą być w piśmie publicznych ogłaszane, przeto upraszamy naszych korespondentów, aby nam takie tylko przysyłali, które nie sprzeciwiają się powszechnym przepisom. Co się tyczy wewnętrznych spraw naszego W. Xięstwa (Hessen-Darmstadt) dozwolona jest jak dawniej rozsądna i rzetelna nagana, jakoż podanie wciskających się nadużyć i bezprawów jest również dla nas świętym obowiązkiem, jak od naszego liberalnego Rządu oddawna uznają korzyścią.

Redakcyja Gaz. Mogunckiej

Fryderyk Lehne.

Z Szwajcaryi d. 9 Października.

Rząd Berneński Oberzystę Piotra Ritter w Grindewald, który pomimo urzędowego ostrzeżenia powążył się Królewicom Następcy tronu Pruskiego i Niderlandskiemu w czasie ostatniego ich przejazdu przez Szwajcaryję podać nader przesadzony rachunek, ukarał zapłaceniem 500 Fr. na szpital tutejszy, i zagroził za powtórne podobne zaskarżeniem zabronić mu trzymania oberży.—Tenże Rząd

ściągą okólnikiem dyrektora tamtejszego domu poprawy Gerber, który przeniewierzył się w pieniądzech publicznych i rzeczach, uszedł.

Słychać, iż P. Chambrier, Król. Pruski gubernator Xięstwa Neufszatelskiego, mianowany razem został posłem Dworu Berlińskiego przy lidze Szwajcarskiej. Dawniej sprawował zawsze Gubernator Neufszatelski to poselstwo.

Od Brzegów Menu d. 15 Października.

Rada miasta Ludwigsburga złożyła przez deputacyją z łona swojego pierwszemu Kommissarzowi Królewskiemu do układania konstytucyi Wirtembergkiej, Ministrowi sprawiedliwości Baronowi Mauler, prawo obywatelstwa, a rada miasta Sztuttgardu udzieliła toż prawo stolicy Kommissarzowi stanów, Vice-Prezesowi zgromadzenia stanów Doktorowi Weishaar.

Byłe Przedaustriackie miasteczko Mengen, w Oberamsie Saulgau w kraju Wirtembergskim, spotkało d. 8 b. m. rano smutne zdarzenie, iż w kilku godzinach zniszczył pożar 80 budynków.

Sandtak daleko przyszedł do zdrowia, iż z Mannheimu może być gdzie indziej przewieziony.

W Saxonii pokazało się, osobliwie w niższym Mulde tego lata mnóstwo leśnych gąsienic (podług Linneusza tenthredo pini) które ogromną zrzędziły szkodę w lasach.

Następujący redaktorowie podpisują się od niedawnego czasu na swoich piśmiech: Journal de Francfort, Hennecart-Frankfurter Ob. Postamts-Zeitung, Krapp-Zeitung der freyen Stadt Frankfurt, Pfeilschiffer, Frankfurter Journal, Heller, Wiener Zeitung, Bernard, Oesterreichi-

Deutscher Beobachter, J. A. Pilat. Neue Speier Zeitung, Bütensöhn. Tyroler Bot, Schumacher. Mainzer Zeitung, Lehne. Tribune, Lindner. (przestała wychodzić) Deutscher Beobachter, Däwel. (przestał wychodzić.) Rheinische Blätter w Wisbaden, Weitzel.

Z Algieru piszą pod d. 15 Września, iż pokazanie się tam połączoney Angielskiej i Francuzkiej eskadry pod Admirala¹ Freemantle i Jurien żywo sprawiło wrażenie, iednak Dey nie chciał podpisać umowy, przez którą miał się wyrzec rozbojów morskich. Eskadra ta popłynęła stamtąd do Tunis i Trypolu.

Z Anholtu d. 8 Października.
(Z Gazety Weimarskiej.)

Sąsiedzi nasi, Hollendrzy, zobaczą w krotce odbywającą się nader ważną u siebie sprawę. Były Król Hollenderski (Ludwik Benaparte) zakupił w czasie największej swej świetności najsłynniejszy gmach w Hollandyi, to jest pałac kupca Hope w Harlem. Teraźniejszy Król nastąpiwszy po nim, obiał ten pałac. Przez szły utrzymuje teraz, że jest jego prywatną własnością, a terażniejszy, że należy do korony. Wszakże ostatai chciał się z swoim poprzednikiem ułożyć, i kazał mu zarzeczony pałac 200,000 Zh. ofiarować, a gdy temu zemało zdawało się 300,000 Zh. Lecz on nie chce nic stracić, umiając dobrze rachować iako były kommissarz wojskowy. Teraźniejszy Król zasiągnął

przeło zdania 7miu nayspierwszych prawników, z których 4 było za prawem terażniejszego, a 3 za prawem byłego Króla. Pierwszy postanowił zatem poddać tę sprawę pod rozstrzygnięcie sądu, i w krotce ma się w sądzie swaszy instancyi w Amsterdamie rozpocząć. Były Król uczynił dobry wybor w kierowaniu swą sprawę, polecił ją bowiem Doktorowi Meyer, którego zapamiętałem najlepszego prawnika w Hollandyi mają, i z wielu pism znany jest w uczonym świecie. — Sprawa ta jest nadto interesująca; bo lubo terażniejszy Król znajduje się w posiadłości pałacu, przeciwnik jego niemniej iednak jest niebezpiecznym. Przegranie oney pociągnąć za sobą może nie mieć dla Króla skutki; bo królestwo żądać będzie mogło rownem prawem zwrotu darowanego mu w Amsterdamie pałacu i meblów w Loo, które były Król sprawił. Zresztą nie potrzeba w tey sprawie innych prawnych wywodów, iak tylko okazania, że były Król kupił ten pałac za własne pieniądze.

Sądy Niderlandskie stają się zresztą bardzo sławnymi; przed dwiema laty dwaj Królowie i ieden Cesarz pociągnęli do nich redaktorów tamtejszych dzienników, a teraz rozciągają sprawę własnego Króla.

Niderlandski jenerał inżynierów i dyrektor warowni Królestwa, mieszkający w Niemwegen, miał od Króla odebrać zlecenie wybrania zdatnego officera do obiechania Pruskich twierdz nad Renem. Lecz on odpowiedział, iż to zlecenie jest tak ważne; iż on sam prosić musi o pozwolenie uskutecznienia onego.

D O N I E S I E N I A

W dniu 2 Listopada b. r. to jest: we Wtorek o godzinie 10 przed południem w Krakowie na Kleparzu na targowisku Końskim sprzedane zostaną przez publiczną Licytacyą w drodze Ekzekucyi Para Koni zatrudowane na żądanie JW. Michałowskiego Senatora Rzępltej Krakowskiej. — Dan w Krakowie d. 27 Października 1819.

Kawecki, Komor:

W dniu 4tym Listopada r. b. o godz. 3ciej po południu w wsi Rybna w Okręgu W. M. K. w Domu pod L. 1 odbędzie się sprzedaż w drodze Ekzekucyj Sadowey ruchomości zatrudowanych iako to: W snopie Zyta, Jęczmienia, tudzież Siewentarsza Ołowiec sztuk 100; Chcący licytować raczą się w terminie i miejscu oznaczonym zgłosić. — W Krakowie d. 27 Października 1819. Henr; Salomonski Kom; Sąd: